

جهانی شدن و آموزش و پرورش

سرمقاله

کار مشکل است، ولی اولاً مشخص بودن محدوده کار و ثانیاً هم‌سین و هم‌گن بودن مخاطبان - دانش آموزان - کار را ساده‌تر می‌کند، اما وقتی قرار است مطلب برای همهٔ معلمان اعم از آموزگار، دبیر، مدرس، کارشناس و کارمند اداری و... باشد که دبیران خود از رشته‌های متفاوتی هستند، کار دشوارتر می‌شود؛ مخصوصاً اگر فرصت و امکانات کافی برای تولید متن هم موجود نباشد. گو این که نباید کتمان کرد معلمان - در مقایسه با دانش آموزان - از حداقلی از سواد مشترک برخوردارند که بتوانند از متن‌ها استفاده کنند؛ اما به هر حال اصل مشکل باز هم برجاست. مسئلهٔ دیگری که در این کار رخ می‌نماید، اختصاص یافتن بخشی از مجله به مطالب خاصی است که ممکن است مورد توجه و علاقهٔ خوانندگان همیشگی مجله نباشد و باعث شود آن‌ها احساس کنند مجله مورد علاقه‌شان از حوزهٔ تعریف‌شدهٔ خود خارج شده و هدف اصلی خود را به نفع آزمون‌دهندگان و انهاددهاست. اگر چه در این مورد هم باز چندان جای نگرانی نیست؛ چون در ملاقات‌های حضوری و غیر حضوری با پاره‌ای از همکاران معلم در نقاط گوناگون کشور، شاهد بوده‌ایم که خواست آن‌ها وارد کردن مجلات رشد به حوزهٔ کاربرد - یعنی امتحان گرفتن از آن‌ها - بوده است.

و اما در مورد موضوع جهانی شدن که در این شماره ملاحظه می‌کنید، دو توضیح را لازم می‌دانیم:

همان‌طور که همکاران عزیز فرهنگی و خوانندگان محترم مجله آگاه‌اند، در سال جاری، چند مجله از مجلات رشد عمومی و تخصصی موظف شده‌اند، بخش‌هایی از یک یا دو شمارهٔ خود را به انتشار مقالاتی اختصاص دهند که به عنوان متن‌های آموزشی ضمن خدمت، در آزمون‌هایی که دفتر ارتقای نیروی انسانی برگزار می‌کند، مورد مطالعه و استفادهٔ داوطلبان این آزمون‌ها قرار گیرد. سهم مجلهٔ رشد معلم از موضوعات پیشنهادی، دو موضوع بود؛ یکی "حقوق اجتماعی و اداری معلمان" و دیگری "جهانی شدن و نقش آن در تعلیم و تربیت" که متون مربوط به موضوع اول، در شماره‌های 2 و 3 انتشار یافت و موضوع دوم در این شماره منتشر شده که شامل پنج مقاله است و مادر فهرست مجله، آن‌ها را با علامت ستاره مشخص کرده‌ایم، لازم دانستیم در این سرمقاله، راجع به کلیت این موضوع برای شما توضیحی بدهیم.

تهیهٔ متن آموزشی - برای هر نوع آموزش - اصولاً کاری دشوار و نیازمند مقدمات زیادی است تا کاری مناسب و مفید و قابل سنجش و ارزیابی از آن حاصل شود. اگر استفاده‌کنندگان یا مخاطبان متن آموزشی، دانش آموزان یک کلاس معین باشند و عنوان مطلب هم یک رشتهٔ خاص، مثلاً فارسی، علوم، شیمی، معارف، و... باشد، اگر چه

کج

بیستم دی ماه امسال، حدود ۱۶۰ سال از کشته شدن امیرکبیر می‌گذرد. اقداماتی که او در کمتر از چهار سال زمامداری‌اش انجام داد، الگویی برای تحول و توسعه است.

برخی از اقدامات امیرکبیر:

۱. محدود کردن حقوق شاه و درباریان؛
۲. سامان دادن به اوضاع مالیاتی کشور؛
۳. مبارزه با دخالت‌های کشورهایمانند روس و انگلیس،
۴. تأسیس مدرسه دارالفنون؛
۵. انتشار نخستین نشریه کشور به نام وقایع اتفاقیه؛
۶. مبارزه با فرقه‌سازان مذهبی، سرکوب بایه و اعدام سید علی محمدباب؛
۷. رسیدگی به اوضاع نظامی و مشخص کردن درجات نظامی و چگونگی ترفیع؛
۸. حمایت از صنایع داخلی با اموری مانند وضع مالیات بر واردات کالا؛

۹. سامان دادن اوضاع قضاوت و منع شکنجه توسط حاکمان ولایات؛

۱۰. اعزام نخستین سفیران کشور ایران به کشورهایمانند انگلیس، روسیه، عثمانی و تربیت کادر برای سفارت‌خانه‌ها.

اگر شرایط سخت آن روزگار مانند جهالت و بی‌سوادی مردم، استبداد شاه و فساد درباریان و نبودن زیرساخت‌های توسعه را در نظر بگیریم، به اهمیت اقدامات امیرکبیر پی می‌بریم. در حقیقت در دوره ۱۳۷ ساله شاهان قاجار، دوره امیرکبیر یک دوره طلایی چهار ساله است. امیرکبیر برای ماندگار کردن یاد و خاطره خود و اقدامات ارزنده‌اش، به تبلیغات روی نیاورد. این در حالی بود که چند سال قبل از او، فتحعلی‌شاه که بخش بزرگی از شمال ایران را به روس‌ها واگذار کرده بود و به شاعران جایزه می‌داد تا برایش «فتح‌نامه» به سباق شاه‌نامه بنویسند. اما برعکس هنگامی که شاعر توانمندی مانند قانّی در وصف امیرکبیر، در حضور او شعر مدح‌آمیز می‌سراید، بازخواست می‌شود و امیر از او می‌خواهد با توجه به تسلطش به زبان فرانسه، کتابی را باموضوع کشاورزی ترجمه کند. حدود ۱۰۰ سال از آغاز نظام جدید آموزشی می‌گذرد. ای کاش شورایی تحقیقاتی، مهم‌ترین اقداماتی را که وزیران آموزش و پرورش در یک صد سال فعالیت خود انجام داده‌اند، استخراج و بررسی و به جامعه عرضه می‌کرد.

علی‌رضا توحیدی

۱. جهانی شدن از بحث‌های چنددهه اخیر در سطح جهان است که گفت‌وگوهای بسیاری را موجب شده است و اختلاف‌نظرهای بسیاری هم در باب آن وجود دارد. پاره‌ای از صاحب‌نظران، زمان آغاز این پدیده را بعد از رنسانس و آغاز انقلاب صنعتی در اروپا و گسترش استعمار می‌دانند که طی چند قرن جهان را درنوردید تا امروز که رویای دهکده جهانی را عملاً تحقق یافته می‌بینیم. در مقابل این عده، پاره‌ای هم شروع جهانی شدن را به چند دهه اخیر منسوب می‌کنند که سرمایه‌داری جهانی بیش از پیش گسترش یافت و بویژه انقلاب ارتباطات، مرزهای میان کشورهای ملت‌ها را بیش از گذشته از میان برداشت. ما با هر یک از این دو نظر که موافق باشیم، نباید تردید کنیم که واقعیتهایی به نام جهانی شدن وجود دارد و آموزش و پرورش نیز از آن بسیار تأثیر پذیرفته است؛ لذا طرح این مسئله در میان معلمان امری مطلوب است.

۲. مطالبی که در این شماره درباره جهانی شدن می‌خوانید، پنج مقاله است. مقاله «تعلیم و تربیت در جهان» که می‌تواند مقدمه‌ای بر جهانی شدن تلقی شود، از نوشته‌هایی است که سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در دهه هفتاد قرن بیستم در این باره در سراسر جهان منتشر کرد و در کشور ما در کتابی به نام «آموزش برای زیستن» آمده است. چهار مقاله دیگر اما، تازه‌تر و به اصطلاح به روزتر است؛ زیرا آن‌ها را خود وزارت آموزش و پرورش تهیه کرده است. در سال ۱۳۸۲، پژوهشکده مطالعات راهبردی سازمان آموزش و پرورش تهران، همایشی را برگزار کرد تا تأثیر جهانی شدن بر آموزش و پرورش را به بحث بگذارد. صاحب نظرانی که در آن همایش شرکت کردند، مطالب متنوع و مفیدی را عرضه کردند که بعداً همان پژوهشکده، مجموعه آن‌ها را در کتابی با عنوان «جهانی شدن، فرصت‌ها و چالش‌های فراروی نظام آموزش و پرورش»، منتشر کرد. وجود چنین منبعی، کار برای ما آسان کرد و ما با انتخاب چهار مقاله از آن مجموعه، بخش ویژه این شماره را سامان دادیم که اکنون در اختیار شماست.

نکته قابل توجه این است که صرف‌نظر از آزمونی بودن این مقالات یا متون، مقالات از چنان غنایی برخوردار است که می‌تواند مورد مطالعه همه معلمان عزیز قرار گیرد.

ضمناً به خاطر حجم نسبتاً زیاد این بخش، در این شماره بخش‌های شناخت علمی، آموزه‌های قرآنی و گوناگون را حذف کردیم. ان‌شاءالله در شماره‌های آینده، این بخش‌ها نیز ادامه خواهد یافت.

سر دبیر

